

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РОССИЙСКОЙ
ФЕДЕРАЦИИ
ФЕДЕРАЛЬНОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ
УЧРЕЖДЕНИЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ «КАБАРДИНО-БАЛКАРСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
им. Х.М. БЕРБЕКОВА»

СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫЙ ИНСТИТУТ

Кафедра карачаево-балкарской филологии

Утверждаю

И.о. первого проректора – проректора по УР

В.Н. Лесев

05 2021 г.

ПРОГРАММА

вступительных испытаний в бакалавриат по карачаево-балкарскому языку

и литературе по направлению

45.03.01 – Филология

**Отечественная филология (Карачаево-балкарский язык и литература,
русский язык и литература)**

Директор СГИ

М.С. Тамазов

Зав. кафедрой карачаево-балкарской

филологии

М.Б. Кетенчиев

Нальчик – 2021

МАЛКЪАР ТИЛ

Фонетика. Графика. Орфоэпия. Орфография

Фонетика. Фонетикада окъулгъан затла: таууш, сёзню бёллюмю, сёзде басым, интонация.

Тилни тауушлары. Ачыкъ эм къысыкъ тауушла. Зынгырдауукъ эм тунакы къысыкъла. Ачыкъ тауушла. Аланы къаумлары: базыкъла, назикле; эринлиле, эринсизле; кенгле, тарла. Ачыкъ тауушланы къарыулу эм къарыусуз орунлары. Къысыкъ тауушла. Аланы къаумлары, къарыулу эм къарыусуз орунлары. Сингармонизм (къысха ангылатыу). Сёзню бёллюмю. Сёзнию тизгинден тизгиннге кёчюрю. Сёзде басым. Сёзнию фонетика жаны бла тинтиу.

Графика. Алфавит. Малкъар алфавитде харфланы къаллай тауушланы белгилегенлери. Аланы баш эм сансыз таууш магъаналары. **Е, ё, ю, я, у, ж** харфланы къаллай тауушланы белгилегенлери. **Ь, ь** харфланы малкъар тилде жюрютюлюлери. Малкъар тилни графикасыны тарыхындан къысха билдириуле.

Орфоэпия. Малкъар тилни баш орфоэпия жорукълары.

Орфография. Аны баш жорукълары.

Лексикология

Сёз эм аны лексика магъанасы. Бир магъаналы сёзле эм кёп магъаналы сёзле. Сёзлени тюз эм кёчюу магъаналары.

Омонимле. Синонимле. Антонимле. Битеу халкъны тилинде эркин жюрюген сёзле. Аны жаланда бир кесегинде жюрютюлген сёзле: диалект сёзле, жаргон сёзле, усталыкъчи сёзле. Жанги сёзле бла эски сёзле. Малкъар тилни лексикасыны къурамы. Фразеологизмле, аланы тилде жюрютюлюлери. Малкъар тилни лексикасыны тарыхындан къысха билдириуле. Сёзнию лексика жаны бла тинтиу.

Сёз къурау

Тамыр бла жалгъау. Сёз тюрлендириучу эм къураучу жалгъаула. Ноль жалгъау. Сёз къурау. Малкъар тилде сёз къурауну баш амаллары.

Морфология

Тилни энчи эм болушлукъчу кесеклери. Тилни энчи кесеклерини бир бирден магъана, грамматика эм синтаксис къуллукъ жаны бла башхалыкълары.

Ат. Затланы атларын кёргюзтген сёзле. Аланы тюрлю-тюрлю шартлагъа кёре къаумлары. Энчи атланы жазылыулары. Атланы сёз тюрлендириучу эм сёз къураучу жалгъаулары. Атланы къуралыулары. Атны айттымда тюрлениую, аны морфология категориялары. Атны сан категориясы. Жангызлыкъ эм кёплюк санда жюрюген атла, жаланда кёплюк санда жюрюген атла. Атны ие-лик категориясы. Иеликни кёргюзтген мадарла. Атны болуш формалары. Иесиз атланы болушлары. Аланы айттымда къуллукълары. Атны баш

булушуну синтаксис къуллукълары. Атны иеликчи булушуну формалары эм аланы синтаксис къуллукълары. Атны бериучу, орунлаучу эм башлаучу бурушарыны синтаксис къуллукълары. Атны тамамлаучу булушуну формалары, аланы айтымда къуллукълары. Иели атланы бууш формалары. Аланы энчиликleri эм айтымда къуллукълары. Атланы жазылыулары. Сёз түрленидириучу эм сёз къураучу жалгъаулары. Къуралмагъан атлада ачыкъланы эм къысыкъланы тюз жазылыулары (5-чи классда окъулгъан жорукъланы къайтарыу). Къош атланы къуралыулары эм жазылыулары.

Сыфат. Затланы түрлө-түрлө шартларын кёргюзтген сёзле. Сыфатланы магъана жаны bla баш къаумлары. Сыфатланы къуралыулары. Бош сыфатла эм къош сыфатла. Къош сыфатланы жазылыулары. Сыфатланы айтымда жюрюулери (атны аллында эм атсыз) эм къуллукълары. Сыфатны даражада формалары. Аллай формалары болгъан эм болмагъан сыфатла. Даражада формаланы къуралыулары, жазылыулары эм айтымда къуллукълары.

Санау. Санавла эм аланы къаумлары. Санчы санауланы къуралыу жаны bla түрлюлери: бош санаула, къош санаула. Аланы жазылыулары. Санавланы 11-ден 19-гъа дерилерини бирге жазылыулары. Къош санчы санауланы жазылыулары. Тизгинчи санауланы къуралыулары. Санчы эм тизгинчи санауланы айтымда къуллукълары. Аллай санауланы, айтымда ачыкълагъан сёзлери болмай келселе, энчиликleri. Юлюшчю санауланы къуралыулары эм айтымда къуллукълары. Къаумлаучу санауланы къуралыулары, магъана жаны bla энчи-ликлери, синтаксис къуллукълары эм жазылыулары.

Сёзлеу. Сёзлеуле эм аланы къуралыулары. Бош сёзлеуле эм къош сёзлеуле. Сёзлеулени магъана жаны bla къаумлары. Аланы синтаксис къуллукълары. Сёзлеуню тенглешдириударажада формасы. Сёзлеулени жазылыулары.

Алмаш. Алмашла. Аланы атланы, сыфатланы, санауланы эм сёзлеулени алмашындырып жюрюулери. Алмашланы къаумлары. Атланы алмашындырыуучу (бетлеучу, кесимлеучу, соруучу, белгисиз, угъайлаучу) алмашла. Сыфатланы алмашындырыуучу (кёргюзтюучу, белгилеучу, соруучу, белгисиз) алмашла. Санавланы алмашындырыуучу (соруучу, белгисиз, кёргюзтюучу) алмашла. Сёзлеулени алмашындырыуучу (кёргюзтюучу, соруучу) алмашла. Алмашланы буушлода түрлениулери, айтымда къуллукълары, жазылыулары.

Этим. Этимни магъана жаны bla къаумлары. Этимни къуралыуу. Морфология мадар bla къуралгъан этимле. Толу магъаналы этимле эм буушлукъчу этимле. Тилде буушлукъчу этимлени къуллукълары. *Бол, эт, башла, тебире, боша, тур, къой, ий, жибер* деген буушлукъчу этимле. *Эсе, эди* деген кесекчиклени алдан башхалыкълары. Аланы буушлукълары bla къуралгъан къош этимле. Аланы къаумлары. Къош этимлени къуралыуу жаны bla къаумлары.

Этимни иели формалары. Этимни айтымда иели эм иесиз формалада жюрюютюлюую. Этимни морфология категориялары. Аны бет эм сан формалары. Этимни хаулаучу эм угъайлаучу формалары. Аны угъайлаучу формасыны къуралыуу. Этимни къарыулаучу эм къарыуламаучу формалары. Этимни соруучу формасы, аны къуралыуу. Этимни айырма категориясы. Этимни айырмаларыны къаумлары. Аны баш айырмасыны ноль жалгъаул болгъаны. Хапарчысы аллай айырмадан къуралгъан айтымла. Этимни араш, зорлаучу, къысыуучу эм къайтыучу айырмалары. Аланы къуралыулары эм магъана жаны бла энчиликлери. Этимни айырма формаларыны жазылыулары. Кёчуючу эм кёчмеучю этимле. Этимни туруш категориясы. Этимни туруш формалары, аланы къуралыулары эм жазылыулары. Этимни заман категориясы. Этимни заман формалары, аланы къуралыулары, айтымда жюрюютюулери эм жазылыулары.

Этимни иесиз формалары. Этимни белгисиз формасы (инфinitiv). Аны къуралыуу, айтымда жюрюютюлюую. Этимни белгисиз формасы къурагъан айланчла. Аллай айланчлы айтымда тыйгъыч белгиле. Этимсыфат. Аны заман формалары, аланы къуралыулары. Этимсыфатны айтымда жюрюютюлюую. Этимсыфат айланч, аллай айланчлы айтымда тыйгъыч белгиле. Этимсыфатны заман формаларыны жазылыулары. Этимча. Этимчаны биринчи тюрлюсю. Аны къуралыуу. Этимчаны айтымда къуллугъу. Этимча айланч, аны айтымда къуллугъу. Этимчаны жазылыуу.

Этим ат. Аны айтымда къуллугъу, айланч къурап жюрюую, жазылыуу.

Тилни болушлукъчу кесеклерি. Сонгурада. Болуш жалгъауланы бла сонгурананы айтымда къуллукълары. Сонгурананы къуралыу эм магъана жаны бла баш къаумлары. Сонгуратла. Аланы айтымда сонгурада бла тенглешдириу. Сонгурананы бла сонгуратланы жазылыулары.

Байламла. Аланы морфология шартлары эм синтаксис къуллукълары. Бош байламла эм къош байламла. Тенг жараңдырыучу байламла эм бойсундуруучу байламла. Аланы айтымда жюрюютюулери. Байламланы жазылыулары.

Кесекчикле. Аланы къуралыу жаны бла къаумлары; кесекчиклелеге саналгъан сёзле эм жалгъаула. Кесекчиклени магъана жаны бла къаумлары, жазылыулары.

Междометияла. Аланы жазылыулары. Междометияллы айтымлада тыйгъыч белгиле.

Синтаксис

Сёз тутуш. Сёз бирлешиле бла сёз тутушла. Сёз тутушда баш эм бойсуннган сёз. Сёз тутушда сёзлени бирге байланыулары. Сёзлени бир бирге тенг жараңшу халда байланыулары. Сёзлени бир бирге бойсунуу халда байланыулары; этим сёз тутушла эм ат сёз тутушла. Аланы тюрлюлери. Синтаксис сёз тутушла эм фразеология сёз тутушла. Сёз тутушланы къуралыу

жаны бла түрлюлери. Сөз тутушланы магъана жаны бла түрлюлери. Сөз тутушланы магъана жаны бла къаумлары.

Айтым эм аны баш шартлары: хапарчылыгъы, къарамчылыгъы, ахыр интонациясы.

Айтымланы тилде къуллукъларына кёре тюрлүлери. Аланы ахырларында тыйгъыч белгиле. Айтымда логика басым. Аны къуллугъу. Айтымда сёзлени орунлары.

Эки баш членли айттымланы ангыллатыу. Аллай айттымланы къауумлары: жайылмагъян айттымла эм жайылгъян айттымла.

Башчы эм аны къуралыу жаны бла тюрлюлери. Хапарчы, аны тюрлюлери эм аланы къуралыулары. Башчыны бла ат хапарчыны араларында тирени жюрюттолген кезиую. Башчыны бла хапарчыны бир бирлери бла келиш иулери.

Толтурууучу. Аны формалары эм айтый къурауда магъанасы. Толтуруучуну хапарчыгъа къалай байланнганына кёре тюрлюлери: тагъылгъан толтуруучула, къысылгъан толтуруучула. Сёдегей толтуруучу. Аны къуралыуу. Туура толтуруучу. Аны формалары эм къуралыуу. Толтуруучуну къуралыу жаны бла къаумлары.

Болумланы хапарчыгъа къалай байланнганларына кёре къаумлары: къысылып келген болумла, тагъылып келген болумла. Аллай болумланы къуралыулары. Болумланы магъана жаны bla къаумлары (орунчы, заманчы, сыйтаучу, ёлчемчи, муратчы, шартчы, халчы болумла). Болумланы къуралыу жаны bla къаумлары.

Айгъакълаучу. Айгъакълаучуланы къуралыу жаны бла тюрлюлери. Аланы айттымда айгъакъланнган сёзге къалай байланнганларына кёре тюрлюлери. Айгъакълаучуланы магъана жаны бла къауумлары.

Бир баш членли айттымланы иелери къаллайла болгъанларына кёре түрлюлери. Иесиз айттымла. Аталгъян айттымла. Аланы магъана жаны бла баш къаумлары.

Кем айтыйм. Тюрлю-тюрлю членлери жетмеген айтыймла.

Айтымны бир туудукъ членлерини юсюнден окъулгъаны къайтарыу. Айтымны бир туудукъ членлерини бир бирге тенг жарашдырыучу (жалгъаучу, айырыучу, къарышлаучу) байламланы болушлукълары bla жалгъаныулары. Бир туудукъ членли айтымлада жыйышдырыучу сёзле. Аллай айтымлада тыйгыч белгиле.

Айтымда кийдирилген сөзле эм айтымла, тилде аланы къуллукълары. Аллай сёзлю айтымлада тыйгыч белгиле. Айланыу. Жайылмагъан эм жайылгъан айланыу. Айланыулу айтымда тыйгыч белгиле. Къошакъ айтим. Ол кийдирилген айтымда тыйгыч белгиле. Междометиялы айтымла, Алада тыйгыч белгиле.

Айтымны членлерини айырылыгулары. Айырылгъан айгъакълаучула эм болумла. Айырылгъан болумлу эм айгъакълаучулу айтымлада тыйгъыч белгиле. Айырылгъан

толтурууучула. Аллай толтурууучулу айтымлада тыйгыч белгиле. Айтымны белгилеучю членлерини айырылыулары. Айырылгъан къошуулукчу членли айтымлада тыйгыч белгиле.

Тюз сөз бла сёдегей сөз. Тюз сёзлю айтымла, алада тыйгыч белгиле. Ушакъ. Цитата. Цитаталы айтымда тыйгыч белгиле.

Къош айтымны ангылатыу. Къош айтымланы къаумлары: тенг жаращхан къош айтымла эм бойсуннган къош айтымла. Аланы кесеклерини бир бирге магъана эм грамматика жаны бла байланыуларында болгъан энчиликле.

Тенг жаращхан къош айтымны кесеклерин бир бирге байлар ючон хайырланылгъан мадарла: тенг жаращдырыуучу интонация, тенг жаращдырыуучу байламла, кёргюзтюучу алмашла, иеликчи жалгъаула, къош айтымны кесеклерини экисине да бирча къарагъан сёзле. Байламлы тенг жаращхан къош айтымла (жалгъаучу байламлы, айырыуучу байламлы, къаршылаучу байламлы). Аллай айтымлада тыйгыч белгиле. Байламсыз тенг жаращхан къош айтымла. Алада тыйгыч белгиле.

Бойсуннган къош айтый. Аны баш кесеги эм бойсуннган кесеги. Бойсуннган къош айтымны кесеклеринни байланыуларына кёре тюрлюлери: байламлы къош айтымла, байлам сёзлю къош айтымла, байламсыз къош айтымла. Бойсуннган къош айтымланы бойсуннган кесеклерини къаллайла болгъанларына кёре къаумлары (бойсуннган башчы, хапарчы, толтурууучу, айгъакълаучу, болумчу, сансыз кесеклери болгъан къош айтымла). Ортакъ членли бойсуннган къош айтыймла. Бойсуннган къош айтымланы къаумларында тыйгыч белгиле. Талай бойсуннган кесеги болгъан къош айтыймла. Алада тыйгыч белгиле.

Стилистика. Тилни стильлери. Литература тил, аны мардалары. Тилни баш тюрлюлери (стильлери): сёлешиу стиль, китап стиль, ішчи стиль, илму стиль, публицистика стиль, литература стиль. Тилни тазалыгъы.

МАЛКЬАР ЛИТЕРАТУРА

Литератураны теориясы. Гыллыу бла рифма. Малкъар поэзияда рифма къурауну амаллары эм аны айныу жоллары. Рифма къурауда ачыкъ тауушла бла къысыкъ тауушланы магъаналары. Тамырлы рифмала. Къара сёз бла назму тилни энчиликлери. Литературада жигитни юсюндөн ангылам. Хапарны юсюндөн ангылам. Чыгъарманы къуралыу бла сюжетни юсюндөн ангылам. Поэмани юсюндөн ангылам. Суратлау чыгъарманы темасы, ниети. Гиперболаны (семиртип айтыу) ангылатыу. Эпитет бла жан салынуу юсюндөн ангылам. Суратлау проза чыгъарманы юсюндөн ангылам. Хапар. Повесть. Суратлау сыфатны юсюндөн ангылам. Метафораны юсюндөн ангылам. Драма жанрлары энчиликлери (трагедия, комедия, фарс д.а.к.). Поэмани жанр энчиликлери. Лирика поэма, лиро-эпикалы поэма, эпикалы поэма. Антитеза деген суратлау амалны юсюндөн ангылам. Литературада повестьни бла трилогияны юсюндөн ангылам. Чыгъармачылыкъ амал (метод) деген ангыламны баш илишанлары. Суратлау тил. Аны энчилиги, шартлары. Сёз искуствода жанрлары юсюндөн ангылам. Роман, аны жанр энчилиги. Поэзияны энчи шартлары. Рифма. Гыллыу. Тенглешдириу. Лирика сезимлик. Адабиятны теориясы. Жангыртмачылыкъ. Романтизм бла реализм. Инсан лириканы амаллары. Суратлау къылыкъ бла сыфат. Жыйышдырыу. Жашау шартланы айыртлау. Чыгъарманы магъанасы бла кеби (формасы). Тюзүнлей айтыу. Диалог. Жаз тил. Драматургия жанрла. Драма. Комедия. Трагедия. Тамсил жанр къадарында. Лириканы тюрлюлери. Чам, масхара жанрлары тюрлюлери. Хапар бла очерк жанрла. Назму ёлчемле. Сахна чыгъарманы тил энчилиги. Халкъ тил бла адабият тил.

Фольклор эм литература чыгъармала.

Малкъар халкъ жомакъла. «Къызычыкъ бла къозучукъ», «Билдим, билдим билляча....», «Батыр жашчыкъ», «Акъыллы устаз».

Жомакъланы тил байлыкълары, къуралыу энчиликлери. Аланы суратлау амаллары. Жомакъланы сюжетлери литературада, суратда, музыкада жюрютүлгенлеринден юлгюле.

«Элбер» деген сёзни магъанасы. Элберде халкъыбызды эслилиги, жютюлюю, ёттюрлюю, огъурлуулугъу, дагъыда ала кибик башха шартланы ачыкъланыуу. Элберлени къуралыу эм суратлау энчиликлери. Адамны, жерни, сууну, мюлкю, къанатлыланы, жаныуарланы эм башха затланы юсюндөн элберле.

«Нарт сёз» деген сёз тутушну магъанасы. Нарт сёзледе малкъар миллетни огъурлуулугъуну, намыслылыгъыны, адет-къылыгъыны ачыкъланыуу. Аланы аманлыкъга бла терсбоюнлукъга къажаулукълары. Халкъны Ата журтуна кертичилиги, жигитликге, чёрчекликге багъа биче билгени, урунуугъа магъана бериую.

Малкъар нарт таурухла. «Нарт темирчи Дебет», «Сосурукъ бла эмеген», «Ариу

Сатанай», «Пелиуан Къараشاуай», «Ачей улу Ачемез», «Ачемез бла Хубун», «Шырдан бла нёгер», «Батыр Къарашауай бла Гемуда», «Ёрюзмек бла кына сакъаллы къызыл Фук».

Малкъар халкъ жырла. «Апсаты», «Эрирей», «Долай», «Ийнай», «Бёлляу», «Алтын Хардар», «Къанамат», «Гошаях бийчени кюйю», «Орусбийлары», «Бекболат», «Гапалау», «Ал эмина».

Малкъар жарықъландырычула. Орусбийланы Исмайылны, Орусбийланы Наурузну, Орусбийланы Сафар-Алийни, Абайланы Мусосну, Абайланы Солтанбекни, Абайланы Ханифаны, Шаханланы Басиятны, Шакъманланы Фатиматны миллет культураны айнытыуда ишлери.

Мёчюланы Кязим. «Иги сёз», «Суу бойнунда ёсген жангыз талчыкъыгъа айтылгъан назму», «Къар кюн арбазыбызгъа къоннган чыпчыкъыгъа», «Ата-ана», «Жауур эшекге», «Эски юйюм», «Адамды бизни атыбыз», «Аллай бийле керек бизге», «Жаралы жугъутур», «Бузжигит», «Сагыш», «Мен – Беккини жашы Кязим», «Бирликни атасы ёлдю», «Дин къарындашларыбыз», «Тёреле сурала кибик», «Парийим», «Аллахны атындан сёлешген», «Аллай бийле керек бизге», «Таукел этейик биз бюгюн», «Атанг келди да гюрбежиге», Къоншубуз, ожакъ тютюнүнг», «Аллах бизге сюймеклик жазды», «Ачыкъ сёз», «Парийим», «Къонгур ташым, бийик къаянгдан тюшюп...», «Жарлы халкъым», «Къартлыкъ бла ушагъым», «Мен бир инсан. Жашадым, жанды отум», «Акъны къарадан тюз айыра билген», «Мусаны къатлап, тур таууна чыкъым», «Биз – бу дунияны къонакълары», «Арбазыма къоннган чорбат чыпчыкъ», «Бызынгы къабырлары», «Осуят», «Таукел этейик бюгюн», «Жарлы халкъым», «Жашым», «Тынгылагъыз», «Бузулгъанды жашауубуз», «Бири - къача, бири – къууа», «Муратлагъа жетдирмейле», «Ишибиз онг тюйюл – солду».

Къулийланы Къайсын. «Жорт, жорт, гылтуум!», «Жашчыкъыгъа бешик жырчыкъ», «Балам, бу жерге...», «Умут жырчыгъы», «Таукеллик жырчыгъы» «Тау суучукъын жырчыгъы», «Тукъузгю», «Жерибизни хар ташы», «Туугъан жериме айтама», «Жаралы таш», «Прометей, Кавказны къаясына...», «Сиваш», «Перекоп», «Осуят», «Салам, эрттенлик», «Жангы китап», «Жаралы таш», «Тиширы сууда жуунады», «Музыка», «Бетховен», «Аскер башчы бла поэт», «Шопенни согъадыла», «Поэзия бла сёлешеме», «Бешиклеринг тебиретилгенлерин...», «Сабийле ёлмесинле», «Скопле шахарда жазылгъаан назму», «Ленинни юсюндөн таулу поэма».

Отарланы Керим. «Чыпчыкъ жырлайды», «Жылы желчик», «Тау аязы шош урады», «Кимни сакълай болур?», «Жайлыхъыда», «Жаралы комиссар», «Чалбаш майор», «Аугъан бешик» «Жиляй эди кёк», «Жесирле базары», «Зурнукла къайтырла», «Сазбет къызычыкъ», «Алтынындан багъалы жерим», «Жолну тас этмейк», «Уланлыкъ сёз», «Жашадыкъ», «Партизан къабырла», «Жолла», «Сынла», «Таулу жашчыкъ», «Кечеги жолоучула», «Зурнукла къайтырла».

Бегийланы Абдуллах. «Тау суучукъ кесин бузады», «Жанғы жылны алғышы», «Терек», «Игиликге ийнаныгу», «Тилек».

Токъумаланы Жагъафар. «Нартла уялған эдиле». Хапарлары, повестьлері, романлары.

Зумакъулланы Танзила. «Пелиуан Жанболат», «Асиятны жырчыгъы», «Ата журтум-Малкъарым», «Кюн ахшы болсун, адамла!», «Таулу адетле», «Урушха къажау поэма», «Шайырны назмұлары», «Будай бүртюк», «Ташны сёзю», «От жагъа тютюню», «Назмучу таулу къызла», «Къарт терек», «Боламыды адамны артықъ заты», «Халкъымы шайыры», «Адамны журтуна, журтну да адамға термилиую».

Толгъурланы Зейтун. «Тюлкюнユ кюйю», «Айыуташ», «Кёк гелеу», «Ашықъ оюн», «Къызғыл кырдықла», «Эрирей», «Акъ гыранча», «Акъ жыйрыкъ».

Бабаланы Ибрахим. «Шаудан», «Къара къузгъунну ёмюрю», «Туугъан жериме», «Жауун», «Гёбелек», «Къысхач», «Бийик сын», «Илхам», «Башиллик къаяда жугъутур», «Сурат», «Элия бешик», «Ара боран», «Бийик сын».

Тёппеланы Алим. «Кёз тутхан жер», «Асыралигъан алмала», «Принчни сюллей акълыгъы», «Саскылы къол», «Тейри чыракъ», «Жол кюйю», «Ташыуул», «Артутай», «Азап жолу», «Коммунист».

Гуртуланы Берт. «Бекир», «Чалгъычыла», «Мардакемле».

Гуртуланы Элдар. «Хасанчыкъыны юсюнден хапарла», «Къарт эшекни къадары», «Ёр жол», «Къобузчу Марзият», «Къыз къачырыу», «Шамсудин къаласы», «Балтаны багъасы», «Мёлекледе къонакъда», «Халал адам».

Мокъаланы Магомет. «Жарыкъ чыпчыкъ», «Мени юйюм», «Биз да халкъбыз», «Зурнукла», «Ёксюзле ушхууру», «Исламей», «Къызгенде къычырады кукук», «Хар ким ушайды жерине», «Бийик жулдузла»..

Ахматланы Сафарият. «Сабанла жетип, къызып, жаз башы», «Анама», «Ай макъамы», «Жанғызлыкъ».

Ёлмезланы Мурадин. «Эрттен назмучукъ», «Ётмекни багъасы», «Сабийлигими жыры», «Малкъар», «Гошаях бийче», «Таурух», «Эрирей», «Жюзген ташла», «Той этдик, ойнай кетип».

Созайланы Ахмат. «Жаяу жолчукъ», «Къарт жер сюреди», «Акъ сыртдан манга дери сени ауазынг...», «Жер», «Сейирди дуния уллу шахарда», «Гитара», «Адам дуниядан кетсе», «Манга ариу сёзле айт», «Тангым тепсей келеди», «Адам урлукъ себеди», «Галилео Галилей».

Маммеланы Ибрахим. «Ахмат дерслерин этеди», «Акъыллыла айтхандыла».

Гюлюйланы Мажит. «Чум бүртюк».

Къудайланы Маштай. «Мен таулума», «Жамычы».

Шауаланы Хасан. «Тузакъ», «Кюбюрде табылған повесть», «Ыйыкъыны ахыр кюню», «Бир

жашауну минг бети», «Ит жыйын», «Дуния жаханими», «Асият».

Моттайланы Светлана. «Алтын гебенек», «Къара чаукалы сабийлигим», «Къарылгъачла», «Россия», «Къарылгъачла», «Мермер жомакъ».

Табакъсойланы Мухтар. «Жаннет юйю, туугъан жерибиз», «Атам», «Туугъан элим», «Темиркъазакъ», «Тилек», «Терек ёседи алай», «Чарх оон», «Черек».

Гуртуланы Салих. «Жер татыуу», «Кеседиле тереклени», «Жортады желчик», «Махтауну аты», «Жиляйды терек», «Мудах кёк», «Агъач къалауур», «Ёмюрню кёзлери».

Гулаланы Башир. «Къуш уя», «Сын таш».

Гадийланы Ибрагим. «Элсюер къуш».

Беппайланы Муталип. «Ыннаканы тилеги», «Бёледи жабалакъ», «Къарт бёрю», «Отрап», «Солтанбек», «Теп, тепсе, шыйых Балкъар!».

Додулланы Аскер. «Алгыш», «Арба», «Черек», «Насып», «Танг аласы».

Байзуллаланы Алий. «Кыш назмула», «Кызыл кёрюмдю», «Жер баллада», «Гладиаторну монологу», «Адамлыкъ», «Жулдуз роман», «Кысыр къаяла», Гапалау».

Батчаланы Муса. «Кюмюш Акка», «Элия», «Элчилерим», «Хорланнган жазыу», «Тёппесине жулдуз тийген».

Боташланы исса. «Эгер», «Солтанны къадары», «Къушла бийикни сюедиле».

Мусукаланы Сакинат. «Кюн батып барады», «Шош кире жашаутъа кыш кюнде...», «Ала да бизнича», «Тюшюм ушайды жомакъыгъа», «Жауун», «Ата журт».

Хочулланы Салих. (хапарла)

Шахмырзаланы Сайд. «Сырыйна» (назму жыйымдыкъ), «Кая кызы – къарылгъач», «Иртишни жагъасында».

Будайланы Азрет. «Телефон», «Мараучуну хапары».

Кациланы Хабу. «Жер жулдузла», «Аланла, сизде уа не хапар?», «Темирбекни дерти».

Залийханланы Жанакъайыт. «Тау къушла».

Этезланы Омар. «Нарт къала», «Каяла унутмагъандыла».

Маммеланы Ибрагим «Шаудан бла тонгуз», «Кёкбаш эшек», «Тюз оноу», «Жаралы жугъутур».